

לפרשת במדבר – תשע"ב

המנהיגות בעם ישראל

הרב יחיאל וסרמן

בפרשת במדבר נמצא את סדר המסעות והחניות של בני ישראל במדבר [1] "איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל". והתורה מתארת את סדר החניה [2] "והחונים קדמה מזרחה מחנה יהודה והחונים עליו מטה ישכר. מטה זבולון". וכך ממשיכה התורה ומתארת את סדר חניית שנים עשר השבטים במדבר, על פי סדר זה, בראש המחנה חנה יהודה ולצדדיו מצד אחד שבט ישכר ומצד השני שבט זבולון. כך נסעו וחנו בני ישראל ארבעים ושניים פעמים במשך ארבעים שנות שהותם במדבר, בדרכם ממצרים לארץ ישראל.

עלינו לבחון את הסיבה לסדר זה של השבטים במסעות והחניות של שבטי ישראל. על הפסוק "איש על דגלו באותות" לדברי המדרש לכל אחד מהשבטים היה דגל מיוחד עם רקע שונה ועליו אות. ליהודה דגל היה בעל רקע כחול כעין שמים והאות, דהיינו, הסמל היה אריה. וזו לשונו: [3] "סימניו היו לכל נשיא ונשיא מפה וצבע על כל מפה ומפה.. יהודה נפך וצבע מפה שלו דמותו כמין שמים ומצוייר עליו אריה"

סמלו של יהודה היה אריה, שכן שבט יהודה, מסמל בעם ישראל את הגבורה והמלכות. והוא היה על רקע כחול בהיר כצבע השמים. בעת היציאה ממצרים הראשון שקפץ לים סוף היה נחשון בן עמינדב ובכך סלל את הדרך לאחרים. ולכן זכה למלכות, כפי שאמר נעים זמירות ישראל [4] "בצאת ישראל ממצרים, בית יעקב בעם לוועז, היתה יהודה לקודשו", ובשל כך זכה הוא "ישראל ממשלותיו". אך נחשון ושבט יהודה ידעו שהגבורה הפיזית היא, לא "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" אלא, היא באה מכוחו של בורא עולם. דגלו של יששכר שחנה לשמאלו של יהודה היה על רקע שחור והסימן ירח. וכך לשון המדרש [5] יששכר ספיר ומפה שלו שחור דומה לכחול ומצוייר עליו שמש וירח. יששכר מסמל את למוד התורה, שהוא לא רק בימים של אור ושמש, בימים טובים וימי שמחה אלא גם בימים קשים ואף בתקופות אפלות ובימים קודרים. בבחינת [6] "להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות". פרוש הדבר, בבקר, כאשר השמש זורחת, האור בוקע והכל ורוד אזי, יהודי אומר את חסד הקב"ה ומודה לו. אך המבחן האמיתי הוא לא בעת שמחה, בבקר, אלא דוקא בלילה בשעת חושך בעת צרה. אז נבחנת אמונתו של היהודי. דגלו של זבולון היה על רקע לבן והסמל שעליו הוא ספינה, דבר המסמל מסחר, וכך לשון המדרש [7]: זבולון יהלום וצבע מפה שלו לבנה ומצוייר עליו ספינה. זבולון שעסק במסחר עשה זאת ביושר, בהגינות, כשם שצבע לבן מסמל את הישר וההגינות.

שלשת השבטים הללו יהודה, יששכר וזבולון, נבחרו לעמוד בראש מסע המחנות והם מהווים את חוד החנית של עם ישראל, שכן הם סמל למנהיגות היהודית האידיאלית של העם היהודי. גבורה מתוך אמונה בבורא עולם. וידיעה שהכח ממנו, אמונה גם בשעות קשות, ומסחר בישר והגינות.

הם היו גם הראשונים להקרבת הקורבנות על ידי הנשיאים בחנוכת המזבח. הקרבן היה שווה במידה ובמנין ובכל אופן כל אחד ואחד הקריב בפני עצמו ואת ההסבר לכך נמצא במדרש[8] "מה ראו הנשיאים להקריב קורבנות בעניין זה? רבנן אמרין: אף על פי שקרבן שווה הקריבו כולם, על דברים גדולים הקריבו, וכל אחד ואחד הקריבו לפי דעתו. התחיל נחשון והקריב על סדר המלוכה". דהיינו היות וכל אחד הקריב על נושא שונה, הקריבו בנפרד.

בחנוכת המזבח נחשון בן עמינדב לשבט יהודה, הקריב ראשון, והסיבה - למה נקרא שמו 'נחשון', על שם שירד תחילה לנחשול שבים. אמר ר' שמעון בן יוחאי[9]: אמר הקב"ה למשה: מי שקדש את שמי בים הוא יקריב תחלה. וזה היה 'נחשון', וכן עשה. אולם מדוע נתנאל בן צער לשבט יששכר הקריב שני ולא ראובן שהיה בכור הבנים. ועל כך העיר המדרש[10]: ביום השני הקריב נתנאל – למה נאמר בו הקריב? לפי שבא ראובן וערער, אמר: דיי שקדמני יהודה למסעות! אקריב אני לתולדות. נזף בו משה ואמר לו: מפני הקדוש ברוך הוא נאמר לי. המדרש מסביר מדוע זכה זבולון להקריב שלישי וזו לשונו[11]: "למה זכה זבולון להקריב שלישי? לפי שחבב את התורה והרחיב ידיו לפזר ממונו ליששכר כדי שלא יצטרך שבט יששכר לפרנסה ולא יתבטל מלעסוק בתורה לפיכך זכה זבולון להיות שותף לתורה והיה חברו של יששכר, ולכך הקריב אחריו ואחר יהודה".

למעשה השלישיה המובילה בעם ישראל, יהודה, יששכר, זבולון. היא זו שהקריבה ראשונה את הקורבנות והיא גם זו אשר הלכה בראש במסע המחנות. "והחנים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה. והחנים עליו מטה יששכר מטה זבולון". הדבר בא ללמדנו ולהעביר מסר לדורות מהי המנהיגות האידיאלית של העם היהודי.

[1] במדבר, ב', ב'

[2] שם, שם, ג'-ח'

[3] במדבר רבה, ב, ז',

[4] תהילים, קי"ד א'

[5] במדבר רבה, ב.ז.

[6] תהילים, ד"ב, ג'

[7] ראה הערה 5

[8] במדבר רבה, י"ג י"ג

[9] שם, שם ט'

[10] במדבר רבה, י"ג ט"ו

[11] שם, שם, שם